

HENRI VAN DAELE (1877-1957)

Henri Van Daele is de toneelauteur van wie gezegd werd: “Hij leerde zijn volk lachen.” Geboren te Gent, Sassepoortstraat. Hij had vijf broers en één zus. Koopman, in zijn vrije tijd regisseur en acteur bij verschillende amateursgezelschappen; verder gaf hij ook les in een avondschooltje op de Muide. Maakte al van in zijn vroege jeugd kennis met de ruige realiteit van het leven

Henri Van Daele 1877-1957

der proletariërs. Vanaf 1897 werkte hij in de fabriek en trok hij naar de steenkolenmijnen van de Borinage. Als 16-jarige vertrok hij naar Frankrijk waar hij als leerling kopersgieter werkzaam is geweest.

Van zijn vader erfde hij de passie voor het toneel en reeds in 1886 zette hij zijn eerste pasjes op de planken bij het amateursgezelschap “Vrijheidsliefde”. Terug uit Frankrijk ging hij, net zoals Karel Waeri, rond van café tot café om eigen liedjes te zingen die zinderden van het engagement, want hij was socialist in hart en nieren en liet dat ook duidelijk horen. Edward Anseele zette hem aan toneelstukken voor het volk te schrijven. In 1898

schreef hij zijn eerste revue. Een jaar later huwde hij met Maria Van der Haeghen. In 1947 is hij, na de dood van zijn eerste vrouw, hertrouwd met de veel jongere Angèle Van Gele. In 1905 had hij contacten met de Multatulikring en schreef hij de **Revue van Vooruit** waarin hij volop de satire gebruikte om aan de ontvoogdingsstrijd van de arbeidersklasse zijn steentje bij te dragen. Ondertussen exploiteerde hij samen met zijn jongere broer Isidoor, de grootste komiek in Europa, de Europese Charlie Chaplin, de tin-

geltangel “Het Volkshuis”, werkte samen met de musicus Hector Seymourtier, later: Jef van der Meulen, en verwierf daarmee zo’n bekendheid dat hij als zelfstandig auteur, acteur en regisseur kon overleven. Het stuk **Een vieze karwei: Gentse Feesten**, schreef hij samen met Jean Ray, die van hem zei dat hij de evenknie was van Molière. Tijdens de Eerste Wereldoorlog vluchtte hij naar Nederland waar hij, zoals hij zelf beweerde, zijn beste stuk schreef: **Het Oorlogskindeken (1915)**. Na de oorlog vestigde hij zich te Gentbrugge en schreef hij lokale scènes voor de toen erg populaire revues in de Nieuwe Circus, waar het spektakel belangrijker was dan het toneel. Wat hem eigenlijk niet zinde. In 1925 richtte hij een eigen gezelschap op en kon daarbij rekenen op de medewerking van tal van plaatselijke artiesten. Zijn groep kreeg een vast contract in schouwburg Minard. Tevens ging hij op toernee in heel Vlaanderen en naar de Folies Bergères te Brussel. Gedurende dertig jaar zal hij in Gent dé gekende auteur van in het Gents gesproken volkstoneel blijven en de voorstellingen lokten onveranderlijk volle zalen. Hij was een meesterlijk tekenaar van de volksmens en van diens simpel maar toch complex milieu. Hij schreef niet minder dan 140 revues en toneelstukken -met de vliegende schietspoel deed hij drie weken over een stuk, op achterkanten van behangselpapier- en honderden liedjes, o.a. “De sterkste man van Gent”. Zelf bleef hij tot zijn 72 jaar op de planken staan. Zijn meest bekende stuk is ongetwijfeld **Een Schuunmoeder uit de Duust**.

Zijn natuurlijke dochter Henriëtte Piens-Van Daele, Germaniste aan de RUG en in 1939 gehuwd met een Egyptische dokter die in Gent had gestudeerd, heeft zich haar hele leven beziggehouden met het ordenen, het herschrijven en het vertalen van het werk van haar vader. In haar jeugd was ze souffleuse in de Minardschouwburg geweest en ze trad drie keer op als stand-in voor Hélène Maréchal.

Zijn meest gevierde actrice was Hélène Maréchal (acteursnaam van Sidonie Van Larebeke, 1893-1970). Ook zijn broers speelden mee en Isidoor was telkens eerste komiek.

Op het einde van zijn leven heeft Henri Van Daele een massa papieren verbrand en dat maakt het dateren van zijn werk, meestal niet gepubliceerd (57 stukken zijn dat wel) en enkel getypt, er niet gemakkelijker op. Typisch voor Henri Van Daele is dat zang en dans alterneren met sketches waarin toestanden en personen uit de “hogere” standen geparodieerd worden. Omdat zijn teksten vaak te snel geschreven en dus slordig waren of mank liepen, werd er in zijn revues door de ervaren acteurs naar hartelust geïmproviseerd zodat de tekst van voorstelling tot voorstelling veranderde. De decors en kostuums daarentegen waren van weinig belang. Het puntige woord, woordspelingen en lachwekkende situaties gaven de doorslag. Zijn moraal was en bleef: dat je

niet boven je stand kon leven, een thema dat ook bij zijn opvolger Romain Deconinck, die meer dan 100 stukken schreef, vaak zal aan bod komen. Andere thema's die bij Van Daele vaak terugkeerden: volksruzies, huwelijksproblemen, goed en kwaad, tegengewerkte liefde, afkeer voor oorlog, temmen van moeilijke karakters.

Henri van Daele overleed op 80-jarige leeftijd in zijn woning in de Keizer Karelstraat 28. In Gentbrugge werd een straat naar hem genoemd.

De in 1997 opgerichte Van Daele Compagnie houdt zich o.a. bezig met het verzamelen, restaureren en bewerken van zijn toneelstukken en geregeld worden er nog werken van hem opgevoerd.

Daniël Van Ryssel

KORTE AANVULLING VAN DE REDACTIE

Op 4 November 1969 werd een "Herinneringsplaket" ter zijner ere ingehuldigd in de "Minard".

Enkele van zijn stukken: Tone hee 't miljoen - Ne Vieze Apotheker - Een half huis te huren - Monsieur Alfons - Jan Schapevel - Den Hertefritter - Een Schuunmoeder uit de Duust - Jefke Meuleman in de Roer - Mie Versluis - Cies Verschueren - Trezeke Baarvoets - De Wereld vergaat - Gent die beeft - Salut en de Kost - De Erfenis van Nonkel Pol - Villa Patat - De Tsakke - Hé, heddet zitten dan? - Heft er ne keer aan - Gent die lacht (1913) - Gent die schriemt (1914).

In W.O.II kreeg hij last wegens antifascistische uitlatingen en in 1930 had hij al een stuk geschreven "Hietelirre".